

Bogdán Simon Hamurger régi ismerőse volt. Hamurger a SzDP titkára volt egy ideig, Bogdán régi szocialdemokrata párttag. Mikor a bécsi pártélet megszűnt, a kommunista vezetők egyik csoportja még Karlsteinben volt, ahol Han és Landler voltak a vezetők. Bécsben Hamurger és xxx-en csináltuk a mozgalmat. Első feladat volt valamiféle kapcsolatot találni a budapesti elvtársakhoz és úgy látszott, hogy Bogdán alkalmas az összekötő szerepére, ez ő személye köré lehet csoportosítani a dolgok vitelét. Volt ennek egy maximális valószínűsége. Bogdánt azután elfogták és a rendőrségen vallott. Csuvara árulása következtében bukott le. Csuvara orosz hadifogoly volt, a diktatura alatt résztvett a mozgalomban és nagyon valószínű, hogy már akkor is áruló volt. Sok vita folyt személye körül az elvtársakkal, mert nekem Csuvara az első beszéletés alkalmával nem tetszett. Több elvtárs szerint régi munkásmozgalmi ember, akiben meg lehet bízni. Ha jól emlékszem, szabó volt. A diktatúrában valamelyik megyének volt politikai biztosa. A Tanácsköztársaság bukása után a rendőrség kezére adta az egész Bogdán-csoportot és a Vadas-testvéreket. A Vadas-testvérek rendkívül derék emberek, jó elvtársak voltak. Csuvara juttatta rendőrkezekre Kohn Gábort is, aki oroszországi hadifogságból tért haza a forradalom előtt. Egyike volt a legműveltebb és legközzetebb munkáselvtársaknak. Rendkívül fontos illegális meghívással küldte Béstre a bécsi Központi Vezetőségekkel. A diktatura alatt nagyszámú pénzt helyeztek el az elvtársak mozgalmi célokra Budapesten; ~~xxx~~ ~~xxx~~ ~~xxx~~ az ellenforradalom nem kapartott meg. /Hajkefe-ügy./ Kohn Gábor azért ment le, hogy a pénzt felvegye és részben a magyarországi mozgalomra, részben a bécsi emigráció rendelkezésére bocsássa. Csuvara árulása következtében elfogták és megkínózták. Ennek ellenére ki tudott törni és 36 órát bujdosott az erdőben. De mert összeköttetése nem volt, nem találta meg az ausztriai vezető utat és újra elfogták. Budapesten kivégezték. Egyike volt a legkiválóbb munkásoknak a 19-esek közül. A Tanácsköztársaság alatt utolsó megbízatásaként a főhadiszálláson dolgozott. Úgy emlékszem, hogy Vadas elvtárral ő is kinn volt az internacionálé első kongresszusán. Ezt meg kellene állapítani.

A Gerő-féle mozgalom is már a frakciózás megindulásával esett össze. 1921-ben bizonyos értelemben szakadás állott be a ~~KMP~~-ben. Ezt a szakadást csak az V. kongresszus tüntette el. Rákosi elvtárs missziója éppen az volt, hogy a magyar pártnak szervezeti és politikai egységét megteremtse, mert ő kívül állott a frakciókon, sulya és tekintélyes volt. Általában az akkori pártéletben szereplő erők egyik ~~xxxxxxx~~ vagy másik csoporthoz tartoztak. A Párt hivatalos lapja, a Proletár helyett most ^{mindegyik csoport} adott ki újságot. 1922-ben az Internacionale megtiltotta az ilyenfajta párt ^{sajtótechnikai} ~~xxxxxxx~~ kiadását. Ezután a Landler-frakció a budapesti szervezet ^{székhelyén} az "Értesítő" c. folyóiratot ~~adta ki~~. Ez folytatása volt a Vörös Újságnak. Kikapcsolta a frakciós vitát. Révai elvtárs talán jobban emlékszik erre. A lap Bécsben készült és illegális uton került haza. A Landler-frakció ~~xxxxxxx~~ megszakítás nélkül kapcsolatban állott a hazai mozgalmakkal, a Gerő-féle mozgalommal is. Frakciókon felülálló központi bizottság nem volt. A Kun-frakciónak Budapesten koroly kapcsolatai nem voltak. A Gerő-féle lebukás után részben a Gerő-féle csoport maradványaival, részben szakszervezeti és más ellenzéki csoportosulásokkal tovább tartottuk a kapcsolatot. Ebben az időben kapcsolódott a nagyon hírhedt Weiszhaus is ~~xxxxxxx~~ a mozgalomhoz. Weiszhaus vasutas volt és Landler a vasutas-mozgalomról ismerte. Weiszhaussal, egy másik vasutással, és ugyanakkor Vágival is felvettük a kapcsolatot. A sok név közül ~~xxxxx~~ Mózes Viktoréra emlékszem. ^{liniellen} ~~xxxxx~~ volt; az 5. hadosztálynál, ahol én politikai biztos voltam, mint vörös katona szolgált. Ezekkel vettük fel mi Bécsben a kapcsolatot eleinte laza formában, később mindinkább azon igyekezve, hogy kialakítsunk egy fedőpártot.

A frakciók között a személyi vonatkozású dolgokon kívül természetesen voltak elvi ellentétek is. Kunnak és Pogánynak az volt pl. a koncepciója, hogy meg kell taradni a pártadó fizetését a szakszervezetekben. Mi pedig azon az állásponton voltunk, hogy a ~~ixxxxix~~ szakszervezeti ~~xxxxxxx~~ legalitás megőrzésének és folytatásának biztosítása miatt továbbra is fizetni kell a pártadót. Innen eredt az az alapvető különbség, hogy míg a Kun-frakció kizárólag

illegális pártre vett irányt, Landlerék a legalitásra törekedtek, azaz arra, hogy illegális komunistá vezetés mellett minél erősebb ^{szülői k.} legális szervezet ~~szervezet~~ ~~szervezet~~ legyen. Természetesen nem voltunk tisztában az összes kérdésekkel mi sem, inkább arról volt szó, hogy helyes forradalmi ösztönnel dolgozott a mi csoportunk.

Landler mellett vezető embere volt a mozgalomnak, de később teljesen elkal-
lódott Hirosik János, kb. 1923-ig tartózkodott Pécsben, aztán Berlinbe költözött, onnan ~~és~~ ^{szülői k.} Szlovákiába, végül Magyarországra jött. Egyike volt a fő vezető embereknek. ~~xxx~~ Munkásmozgalmi múltja volt, résztvett az Alpári-féle szociáldemokraták ellenzékben, a KMP egyik alapítótagja volt és a bécsi emigrációban komoly szervező szerepet játszott Landler mellett.

Ugy tudom, hogy az Internacionálé nem ismerte el egyik frakciót sem pártnak. A mi csoportunk hivatalos mandátumot adott Landlernek az V. Kongresszusra, de azt ^{ko} Komintern, igen helyesen, nem ismerte el. Ezen a kongresszuson egy bizottsági tárgyaláson letárgyalták a magyar párt ~~xxx~~ kérdését és ekkor alakították meg a Központi Bizottságot, amelynek, amennyire emlékszem, Kun Déle, Landler, Rakosi Gytyás, Hirosik, Alpári voltak a tagjai. Ennek a Központi Bizottságnak volt feladata egyrészt a Párt elvi vonalát, az említett bizottsági megbeszélés alapján, megadni, másrészt pedig a budapesti organizációkkal, amelyek akkor már megvoltak, sőt ^{már} az MSZMP megalakítása ^{is} bizonyos fokú előkészítő stádiumban ^{jutott} ~~xxx~~ abban az értelemben, hogy Weiszhausz ^{-2012/10} végül és másokkal, akik Bécsbe jettek, ebben az irányban folytattunk tárgyalásokat. 1922-ben bukott le a ~~Ge~~ csoport, 1923 folyamán megindult a kapcsolatok kiépítése, amely 1924-ben már bizonyos fokig előrehaladott állapotban volt. Hogy mennyire, azt nem tudom. Ugy emlékszem, hogy ~~xxxxxxx~~ programszerű irások és utasítások kidolgozásával is foglalkoztunk ^{már} a kongresszus előtti időkben. Az irányvonal ez volt. A kommunizmus ^{nek Budapesten} volt egy bizonyos összefogása, mai szóval kifejezve: kommunista frakció volt, mint alapszerv, amely pl. a nem-kommunisták szervezését tűzte ki célul. A bécsi utasításokat meg-

tárgyaltuk magunk között és igyekeztünk érvényt szerezni ezekben az utasításoknak. Gerő lebukása után is megvolt az állandó kapcsolat Bécs és Budapest között. Weiszhaus feljárt Bécsbe valamilyen módon, hogy hogyan, nem tudjuk. Azonkívül a bécsi emigrációból lement egy ^{-két} elvtárs, nem ötletszerűen, hanem utasításra. Ezek dolgozni kezdtek Budapesten, vagy pedig levélben küldték utasítást. Kapcsolat tartott pl. közöttünk a később hírnevűté vált Szerényi ~~man~~ Sándor, Rosenfeld Józsa, Rosenfeld Szerén, akik állandó kurirszolgálatot teljesítettek. Löwy Sándor is ottan jött le. A bécsi emigráció ^{elgondolásának az volt a} ~~xxxxxxxx~~ tendenciája, hogy politikailag kevésbé exponált egyéneket, akik 1919-ben egyszerűen kimenekültek, visszairányítja Budapestre. Ez már 1924 előtt megtörtént. Ugyhogy megvolt a kapcsolat ezek között a szervezetek között, amelyeket mai megítéléssel nem lehetnek pártnak nevezni, de ami több volt személyes kapcsolatnál. A szak szervezetekben, pl. a ~~xxxxxxxx~~ ~~xxxx~~ vasutasoknál stb. befolyással rendelkeztek és szervezetten léptek fel bizonyos utasítások alapján.

Azokat az értelmű felszólalásokat, amelyek az SZDP 1923-24-iki kongresszusán elhangzottak, spontán balratolódásnak, de irányított felszólalásnak is lehet tekinteni. Természetesen az akkori szervezet nem volt képes az ellenzéki mozgalmat ~~xxxxxxxx~~ az egész területen átfogni, de kétségtelen, hogy ~~xxxxxxxxxxxxxxx~~ közvetve, vagy közvetlenül a KP befolyása alatt állottak.

Kározi elvtárs elérkezett, ^{meszlivicslók} az „Uj Arcius” ~~születésén~~ az „Értesítő” már ~~megszűnt~~. Hogy meddig jelent meg, nem tudom. Révai elvtárs szerkesztette, ő meg tudná mondani.

Kározi elvtárs hazsérkezése után a Landler-csoport ~~xxx~~ ~~xxxxxxxxxxxxxxx~~ a Központi Bizottság megalakulásával megszűnt. A bécsi csoportból egy emigrációs csoportot csináltak. A KB-nek az volt az elgondolása, hogy ezt az emigrációs csoportot össze kell tartani és nevelni kell, ezért emigrációs bizottság alakult Bécsben. Ennek a bizottságnak tagjai az azóta elhalt Székely Béla és én voltunk, feladatunk tehát a bécsi emigráció összetartása és

A Rákosi elvtárs által vezetett KB-on emlékezetem szerint Gógös, Hámán Katalin, Öry voltak benn, de ezt egészen pontosan nem tudom.

Alapvető hibája volt ennek a korszaknak, hogy a legális és illegális mozgalom kissé összefolyt és rejt a legnagyobb és leggyorsabb eredményeket a legális mozgalomban lehetett elérni, a legjobb erők ott működtek. Még jóval

később is a ~~komunisták~~ ^{komunisták} ~~frakciója~~ ^{frakciója} dolgozott, ~~és az üzemi sejtek.~~ ^{és az üzemi sejtek.} Rákosi elvtárs feladata volt ezekből a laza, sokszor

tisztán szerényes jellegű összeköttetésekéből pártszerű szervezetet csinálni. Megkésztetesen nem lehetett egy héten belül ezeket a sejteket kommunista sejtekké ~~átalakítani~~ ^{átalakítani}.

Az első kongresszuson nem vettem részt, mert nem delegáltak. Csak elvtársak elbeszéléseiből ismerem a részleteket. Semmiféle ellenzékieskedésről nem tudok, a Kongresszus a Komintern vonalát vitte.

Ellentét volt a szakszervezeti kérdésben az illegalitással összefüggően.

Egyik oldalról Révai elvtárs, a másik oldalról Szántó Béla, aki a Kun-csoport ~~később levált tőlük/~~ ^{porthoz tartozott,} állott. Révai elvtárs élesen bírálta Szántó elvtárs tevékenységét.

Révai elvtárs sokkal nagyobb és energikusabb aktivitást kívánt.

A vita részleteire nem tudok visszaemlékezni. Felmerültek személyi jellegű kérdések is. Mindjobban kiütöközt az, hogy a csoportosulást nem annyira elvi szempontok idézik elő, mint régi frakciós kapcsolatok határozták meg. Messzemenően szerepet játszott itt részünkről az a bizalmatlanság, amelyet Kun Bélával szerben éreztünk. A későbbi események igazolták bennünket.

Kunéknak volt egy apparátus-emberük, Krajczi Agoston, akivel szerben ugyanolyan ~~széles bizalmatlansággal~~ ^{széles bizalmatlansággal} viseltettünk. 1938-ban Krajczi-t lefogták

~~az SZU-ban.~~ ^{az SZU-ban.} 1929-ben a Müller Ernő-féle lebukásban Krajczinak szerepe volt, véleményem szerint meglehetősen gyanús szerepe.

Az én kongresszusi téziseimnek, a "Blum-féle téziseknek" kérdése: a VI. Köngr.

határozatát ~~felreértve,~~ ^{meghatározva,} úgy láttam a ~~perspektívát,~~ ^{perspektívát,} hogy abban az időben nem ~~proletárdiktatúra,~~ ^{proletárdiktatúra,} hanem demokratikus diktatúra,

mint közvetlen cél ~~kell törekedni.~~ ^{kell törekedni.} Révai és Hay Mihály elvtársak nem

értettek egyet velem. De ellentétben az erigráció frakciós harcainak első idejével, amikor főleg szervezeti kérdéseken folyt a vita, itt Révai elvtárs is, Kun Béla is szembenálltak a "Blum-féle tézisekkel", de ezek nem jelentette azt, hogy a legkisebb mértékben is közeledett volna ~~xxxxxxx~~ Révai elvtárs a Kun-csoporthoz. Ellenkezőleg, még ezt az ellentétet is kihasználta Kun Béla ellen.

A téziseket mint intern pártanyagot terjesztettük abban az időben. Természetesen csak a legnagyobb konspirációs felkészültséggel tarthattam lakásomon. Mikor Bécsből Berlinbe költözöttem, a nálam lévő anyagok ^{egy részét} átadtam a pártapparátusnak, a többit megsemmisítettem. A Komintern archívumában talán megtalálható.

A tézisek leglényesebb része a magyar forradalom perspektívája volt: lehetséges-e az, hogy ^{az illeg.} ~~MSZMP~~ közvetlenül a ^{szab.} diktatura formájában szabadul fel a Horthy-rendszer egy elkövethező válsága alapján? Én nemmel feleltem és a demokratikus diktatura perspektíváját állítottam fel. A Kunék felől elmondott kritika teljesen a ^{szab.} diktatura álláspontjára helyezkedett és most az a kritikája a kritikának, amit Háy és Révai elvtársak gyakoroltak, arra mutatott, hogy az én téziseim ~~xxxx~~ helytelenek ugyan, de tulajdonképpen következetes folytatásai a Párt eddigi ~~nyitott~~ politikájának, ~~xxix~~ amikor ^{pl. az} MSZMP-nek ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ központi jelszava a "köztársaság" volt. Kunnak tehát nem volt igaza, mikor „égből pottyan elméletről” beszélt, új jelszóról, hanem tulajdonképpen a Párt eddigi prakszisének összefoglalásáról. ^{való sz.} A feladat volt az eddigi prakszison való túlhaladás. Az MSZMP ugyanis felzárkózott volt. Az egész korszak zavarosságát mutatja az, hogy én téziseimben viszont a másik oldalon a tömegmozgalmi és szakszervezeti kérdésben teljes egészében nem voltam képes a demokratikus diktatura összes következményeit végig vinni: folytattam a Pártnak akkori szektáriánus politikáját, vagyis voltak kísérletek önálló szakszervezetek megalakítására.

Ennek az ultrabaloldali szakszervezeti politikának felszámolása nemzetközi vonalon is később történt. A ~~VPP~~ ^{magyar K.P.-eké} ez a szektáriánus politikája nem helyi jellegű volt, hanem általános nemzetközi jelenség. Még a 22 harminces években Németországban is találkoztam ilyen külön kommunista szakszervezetekkel roncsaival. Ezek később megszűntek. A Komintern „nyílt levele” erre nem tér ki, mert az még a II. Kongresszus idején nemzetközi vonalon nem vetődött fel.

~~XX~~ Ezek a differenciák, amelyeket említettem, a Kongresszust megelőző időben is folytak, sokszor levélben Bécs és Moszkva között, a Komintern határozatának természetesen mindenkori alávetette magát. A mozgalom további fejlődése magáig megvilágításba helyezte ezt a kérdést.

Róbert - ezántó Béla elvtárs volt.

15. kérdés: Nem emlékszem pontosan. Dereng valami, hogy a Profintern-irendától valamilyen levelet kaptunk, és hogy ennek utasításait ~~xxxxxj~~ nem hajtottuk végre. Nem merem határozottan állítani, hogy nem hiszem, hogy külön határozatot hozott volna a magyar kérdéseket illetően, de az Iroda írt nekünk egy levelet a szakszervezeti kérdésekről és a „nyílt levélben” ennek végrehajtásáról volt szó.

16. Nem tudok pontosan felelni, mert 1929-ben ~~nem~~ befejeződött aktív szerepem a Pártban. A II. Kongresszus nem válaszolt még a KB tagjává. A Komintern és az elvtársak megállapodása értelmében a Marx-Engel-Lenin intézetben maradtam Moszkvában. Ezt évet töltöttem Németországban, ornnan visszamentem SZU-be, kb. 10 évig nem dolgoztam a Pártban. Csak Kun Béla ~~ixbu~~kása után, mert Kun engem főellenségének tartott, akivel semmilyen körülmények között nem lehet együtt dolgozni. Tőle hátrig az ő befolyása tartott, teljesen kikapcsolódtam. Mikor mint a Népfront lapja, az Uj Hang megindult, ennek szerkesztőbizottságában kaptam helyet. 1937-38-tól újra bekapcsolódtam a munkába. 1933-ban SZU-be ^{még} mint a német kommunista párt tagja érkeztem meg és csak Rákosi elvtárs Moszkvába érkezése után, mikor ő összehozta

a különböző pártokban dolgozó magyarokat, akkor kerültem szervezetileg a magyar párthoz. De az Új Hang-nál már magyar vonalon dolgoztam.

Gyomaiak feljegyzései
és gyűjtésük a kettő
Kárpáti

MSZMP KE
PI Arch.